УДК 001.891.32

АСИМЕТРІЯ ІСТОРІОГРАФІЇ: НОТАТКИ ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Салата Г.В.
Київський національний університет культури і мистецтв

Здійснена спроба проаналізувати та ввести до наукового обігу в методиці та методології досліджень поняття «асиметрія історіографії» із його виокремленням із терміносистеми «асиметрія інформації». Описано сутність поняття «асиметрія інформації» в бібліотечній, архівній та інформаційній справі.
Ключові слова: інформація, інформаційна асиметрія, асиметрія історіографії, джерело, джерельна база дослідження, документ.

Постановка проблеми. Людству новітньої епохи необхідне нове мислення та ціннісні орієнтири для становлення нового типу глобальної спільноти людей, здатних подолати те, що їх роз'єднує, заради збереження соціобіологічного життя на планеті. Громадськість переживає конструктивний креатив нових форм суспільного життя, основою якого є всесвітня електронна мережа Інтернет з її неоднозначним характером.

Збільшення можливостей доступу до засобів отримання, зберігання та відтворення інформації подібне цунамі, що стимулює спільноту віднаходити об'єднавчі фактори окремих громадян нашої планети. Адже сучасна наука інформаційного суспільства не тільки не має єдиного образу та єдиної методології, а й не існує єдиного образу взаємодії з суспільним оточенням.

Сучасні науковці розширюють межі пошуку істини, виокремлюючи історичне не тільки у вигляді власне історії, а й у вигляді подієвих явищ. До напрямів когнітивних розвідок відносять асиметрію інформації як складність, цілеспрямованість, унікальність – фактори формування особливостей об'єкту історичних досліджень.

Саме історіографія будь-якої проблеми, як інформаційний ресурс наукового дослідження, повинна стати каталізуючим фактором в процесі співвідношення рівня знань з рівнем людської поведінки на місцях, в державі, на планеті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення теорії асиметрії інформації, яка ґрунтується на теорії невизначеності і ризику, пов'язують з дослідженнями В. Вікрі та Дж. Міррліса. На основі аналізу науковці розробили концепцію, яка полягає в тому, що наявність асиметрії інформації зумовлює тенденцію до зменшення середньої якості товару та до звуження самого ринку. Цю теорію було розвинуто в дослідженнях американського економіста Дж. Акерлофа, який в дослідженні «Ринок лимонів» (1970 р.) показав значення асиметрії інформації в оцінюванні якості товарів [1].

Проблему асиметрії інформації в своїх працях розглядали науковці переважно економічної галузі, такі як Дж. Стіглер, К.Дж. Ерроу, Ж. Тіроль, А. Агравал, Дж. Акерлоф, Р. Барклей, Л. Ботаз, В. Брент, Дж. Вейант, М. Джеймс, Р. Джаймс, Єв-Мінч Чіа, М. Леарі, П. Манас, Г. Пур, М. Робертс, К. Шу, С. Гроссман, С. Авдашева, Н. Розанова, О. Антипина, Н. Ведернікова, Р.М. Нуреєв, Ю. Тарануха, А. Шастітко, Д. Федорищев та інші. В роботах представлених авторів неодноразово зазначено, що асиметрія інформації трансльована і на інші галузі діяльності суспільства, зокрема документні джерела гуманітарних наук [2, 7].

Українські економісти Н. Балдин, В. Євдокимов, М. Єрмошенко, Я. Жаліно, Г. Заграй, В. Іванова, О. Костюк, В. Москаленко, В. Огієнко, С. Чистяков, Т. Данилова також не обійшли увагою досліджувану проблему та внесли вагомий вклад в початок її інституалізації [6]. Високо оцінюючи внесок науковців у розробку теоретичних і прикладних аспектів асиметрії інформації, варто зазначити, що питання асиметрії інформації у системі джерелознавчої оцінки документних джерел, залишилися поза їхньою увагою.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі зберігається безліч неоднозначних, а часом і суперечливих, трактувань сутності історіографії в наукових розвідках глобалізованого інформаційного суспільства. Більшість науковців розглядають лише фактори і наслідки окресленої проблеми, в той час як фундаментальне значення має аналіз протиріч, тенденцій та суб'єктів («користувачів») цього процесу.

Інтегрованість асиметрії інформації в розвиток міждисциплінарних наук дозволяють розпочати процес інституалізації та наукового узагальнення проблеми, власне асиметрії історіографії, як ключовового аспекту у відправній точці вивчення питання.

Асиметрія історіографії наукових досліджень інформаційного суспільства в науці відіграє особливу роль і, виступаючи необхідною умовою індивідуальної наукової діяльності, формує її системно-утворюючий механізм. Так, праці окремих вчених регіонального рівня з'єднуються в наукові галузі, напрями та утворюють цілісну систему. Від ефективності наукових комунікацій залежить вся професійна діяльність наукового співтовариства.

Мета статті. Метою роботи є спроба ввести до наукового обігу в методиці та методології досліджень поняття «асиметрія історіографії» із його виокремленням з терміносистеми «асиметрія інформації». Описано сутність поняття «асиметрія інформації» в бібліотечній, архівній та інформаційній справі.

Виклад основного матеріалу. Асиметрія інформаційного потенціалу документних джерел – ситуація, при якій інформація доступна тільки деяким, а не всім, учасникам науково-когнітивного інформаційного процесу. Інформація – ємке поняття, що займає вагоме місце у всіх галузях життєдіяльності соціуму: в економіці, системному аналізі, математиці, фізиці, соціології, бібліотечно-інформаційній галузі та власне, історіографії та ін. Необхідно розрізняти інформацію та знання, адже знання – це інформація, яка забезпечує досягнення якоїсь цілі чи структури.

© Салата Г.В., 2016

Інформація характеризується певними особливостями, а саме: носії інформації реальні, існують у просторі і часі, але інформація існує в часі, але не у просторі; у процесі передачі інформації відбувається її накопичення, однак при цьому вона – рідкісний ресурс через особливості її виробництва, де центральною фігурою виступає людина; у процесі споживання споживчі характеристики інформації не втрачаються.

Асиметрія інформації – ситуація, в якій інформація доступна тільки деяким, а не всім учасникам когнітивно-інформаційного поступу або, за Дж. Стігліцем, коли «деякі люди знають те, чого інші не знають» [3].

Асиметрія історіографії – ситуація, в якій документно-джерельна база, або інформація доступна тільки деяким, а не всім науковцям, вченим, дослідникам науки та (або) учасникам когнітивно-інформаційного поступу.

Неповнота інформації і асиметричність пов'язані з витратністю процесу її отримання (наприклад, проживаючи в Україні науковець не завжди може ознайомитись з матеріалами архівів західної Європи, адже фінансова сторона такої справи є вагомою), обмеженою можливістю суб'єктів в обробці інформації через недостатні знання та навички чи великі обсяги інформації (скажімо, мовний бар'єр українських історіографів), зі змінюванням актуальності інформації у часі (старіння), ненадійністю інформації [4].

Асиметричність і неповнота інформації суттєво впливають на прийняття рішення (висновків дослідження) суб'єктом дослідження, що в кінцевому результаті приводить до порушення принципів об'єктивного аналізу в роботі історіографа (науковця, дослідника)! Нарешті, асиметрія інформації в історіографії приводить до калькування раніше зроблених висновків та прийняття їх за основу в подальших історіографічних розвідках, що не відповідає принципам об'єктивності та неупередженості аналізу джерельної інформації.

Чим більшим є значення відхилення, а часом відмежування («перекрученням» фактів) від першоджерел, тим непередбачуваною є ситуація навколо досліджуваної проблеми. Тому інформація слугує інструментом зниження ризику неісторичних, неправомірних висновків з будь-якої проблеми.

Прояви асиметрії інформації залежать від виду документних джерел, які класифікуються в залежності від можливості ідентифікувати їхню якість на: вірогідність (історизм), характеристики яких можливо оцінити до початку процесу історіографічного дослідження; вірогідність (історизм), якість яких можна ідентифікувати під час процесу історіографічного дослідження, джерельність яких важко визначити навіть під час дослідження.

Сутність асиметрії інформації полягає в тому, що суб'єкти дослідження проблеми – науковці, суспільствознавці, які працюють над будь-якою проблемою володіють нерівноцінною, нерівномірною або асиметричною інформацією щодо досліджуваної проблеми. Тому висновки роботи можуть вплинути на об'єктивність досліджуваного об'єкту та й, власне на подальший хід наукових розвідок з проблеми [5, 8].

Висновки і пропозиції. Отже, асиметрія інформації знижує як ефективність наукових досліджень загалом, так і ефективність діяльності суб'єктів, що засновані на основі висновків науковців. Така інформаційна ситуація зумовлена низкою причин: не сформованість бази інформаційних послуг для наукового дослідження, а саме бібліометрії та наукометрії; збирання інформації, бібліографія, бібліометрія, наукометрія передбачають додаткові попередні ресурсовкладення (як людські, так і фінансові).

Рівень поінформованості кожного з дослідників може безпосередньо залежати від їхніх фінансових, фізичних, мовних можливостей: інформація може бути надбанням обмеженого кола дослідників, причому корегована часовими межами видання джерела, що приводить до неумисного та умисного ненадання повної інформації; інформаційний потенціал документного джерела часто залежить від досвіду, компетентності, приналежності до тієї, чи іншої політичної партії, наприклад, та інших об'єктивних чинників, вплив яких на формування інформаційної ситуації можна вважати позитивним; перевірка достовірності документних джерел вимагатиме додаткових витрат, через що власник такої інформації не завжди прагнутиме до підвищення рівня її достовірності.

Втрати цінності наукових розвідок внаслідок асиметрії інформації полягають у: втраті переваг у сенсі наукової розробки проблеми; звуженні меж досліджуваного об'єкту; недотриманні мети і завдань наукового дослідження; зростанні загроз, пов'язаних з неправомірно зробленими висновками з досліджуваної проблеми; зниженні мотивації щодо наукової діяльності вчених, «псевдонаука»; зростанні витрат на зменшення рівня асиметричності в документних та електронних джерелах інформації; наявності латентних загроз, дії та характеристик у висновках; збільшенні ймовірності формування у неоптимальних рішень серед альтернативних; неефективному розподілі напрямів наукових досліджень, що потребують вивчення.

З огляду на те, що найважливішими якісними властивостями інформації є її об'єктивність, достовірність, повнота, точність, актуальність та корисність, виділено види, які відповідають цим властивостям, а саме: асиметрія об'єктивності інформації: об'єктивність інформації характеризує її незалежність від сторонньої думки чи свідомості, методів отримання; асиметрія достовірності інформації: інформація достовірна, якщо вона відображає справжній стан проблеми.

Об'єктивна інформація завжди достовірна, але достовірна інформація може бути як об'єктивною, так і суб'єктивною. Достовірна інформація допомагає прийняти правильне рішення. Недостовірна інформація може бути з наступних причин: дезінформація або ненавмисне перекручення суб'єктивного властивості; спотворення в результаті дії перешкод та недостатньо точних засобів її фіксації; асиметрія повноти інформації: інформацію можна назвати повною, якщо її достатньо для розуміння і прийняття рішень.

Неповна інформація може привести до помилкового висновку або рішення; асиметрія точності інформації: точність інформації визначається ступенем її наближеності до реального стану досліджуваного об'єкта, процесу, явища, проблеми і т. п.; асиметрія актуальності інформації: акту-

альність інформації – важливість та нагальність, адже вчасно отримана інформація може бути корисною; асиметрія цінності інформації: корисність інформації може бути оцінена стосовно потребам конкретних споживачів і оцінюється за тим завданням, які можна вирішити з її допомогою.

Асиметрія інформації формує інтелектуальну деструкцію для користувачів наприклад, архівної інформації через відсутність і недосконалість довідкового електронного апарату, адже лише повноцінна джерельна база може забезпечити об'єктивні дослідження [9].

На шляху подолання асиметрії інформації документних джерел виокремлюються наступні напрями: оптимальне комплектування фонду джерел інформації; надання оперативного та комфортного доступу до інформаційних джерел; надання інноваційних інформаційних послуг; формування високої інформаційної культури бібліотекаря, архівіста та ін. як суб'єкта інформаційного процесу; сприяння у формуванні інформаційної культури користувача.

Для вирішення поставлених завдань необхідно створити об'єднаний центр, що консолідує бібліотеки, архіви, музеї та інформаційні центри в Україні, головною метою якого має стати формування єдиного фонду цифрових інформаційних ресурсів, створення зведеної інформаційно-довідкової системи та організацію оперативного обміну даними між учасниками проекту.

Така робота повинна ґрунтуватись на паритетних засадах, без взаємних фінансових зобов'язань, на принципі добровільності та має стати головним завданням державної інформаційної політики України. Така Мега-Інформаційна Система України (МІСУ) буде надавати уявлення про вміст цифрових інформаційних ресурсів країни, області, міста, району, села, селища та порядку доступу до них, з наданням учасникам проекту можливості взаємовикористання щойно сформованих та архівних інформаційних ресурсів Мега-Інформ-Системи (МІС).

Отже, Мега-Інформ Система України (МІСУ), скорочено Мега-Інформ Система (МІС) – всеукраїнська об'єднана інформаційна система України на платформі документних, джерельних, артефактних фондів бібліотек, архівів, музеїв та інформаційних центрів державної і приватної форм власності України, головною метою якої має стати формування єдиного електронного фонду цифрових інформаційних ресурсів, створення зведеної інформаційно-довідкової системи та організацію оперативного обміну даними між учасниками платформи та користувачами у вільному доступі.

Таким чином, важливим у подоланні асиметрії інформації наукового дослідження історичного минулого є доступність джерельної бази. Аналітичне осмислення усіх аспектів націотворення вимагає повного виявлення і об'єктивного дослідження максимально великої кількості джерел, які так чи інакше стосуються історії України. А глобалізація інформаційних процесів і потреб суспільства створюють передумови якісно нової діяльності архівних установ, бібліотек і музеїв та окреслюють завдання перед фахівцями – надати інформаційні джерела, надати консультації при роботі з ними, надати інформаційні послуги загалом.

Необхідне формування нової парадигми організації та функціонування бібліотек під впливом таких факторів як глобалізація та інформаційна революція, зокрема, впровадження новітніх інформаційних технологій; створення електронних каталогів; розширення можливостей участі бібліотек, музеїв, архівів у науково-дослідній діяльності; затвердження нових принципів міжнародного співробітництва; модернізація функцій бібліотеки.

Асиметрія інформації в історіографії – це тільки один з аспектів інформаційної недосконалості будь-якого документного джерела, в той час як всі її аспекти можуть призвести до серйозних наслідків при формуванні висновків та підготовки алгоритму дій на основі таких досліджень.

Список літератури:

1. Akerlof G. A. (1970). «The Market for Lemons: Quality Uncertainty and the Market Mechanism». Quarterly Journal of Economics. The MIT Press. 84 (3): 488–500. doi:10.2307/1879431. JSTOR 1879431.
2. Jakovlevas-Mateckis K., Kostinaitй L. & Pupelienй J., (2004). Conceptual Principles of the Planning of Modern Public Libraries. LIBER Quarterly. 14 (2). DOI: http://doi.org/10.18352/lq.7767
3. Salata G. Contemporary Ukraine: An Essay on the Asymmetry of State Policy in the Field of Librarianship / Galyna Salata // PATH OF SCIENCE. International Electronic Scientific Journal. 2016. Vol. 2, No 12. p. 1.1. – 1.6. DOI: http://dx.doi.org/10.22178/pos.17-1
4. Salata G. Ecological imperative in the context of sustainable human development / G. Salata // Уральский научный вестник. – Уральск: Издательство: Тов. Уралнаучкнига (Уральск), 2012. – Том: I. – 75 с. – С. 3-9.
5. Salata G. V. The asymmetric transformation of information industry of Ukraine: activity of libraries / G. Salata // Medzinárodná vedecká konferencia «Realita a perspektívy vývoja spoločnosti: sociálne, psychologické a politické aspekty». – Sládkovičovo, Slovak Republic 28-29 oktybra 2016. – 196 p. – 28-31 p.
6. Salata G., Danylova T. Reorganization Asymmetry of Universal Information Centers in Ukraine: An Attempt at Civilization Communication Analysis / G. Salata, T. Danylova // Recearch Revolytion. International Journal of Social Science & Management. – Volume. – IV, Issue 10. – 31. – July 2016. Madhya Pradesh, India – Page 75, P. 1–4.
7. Stiglitz J. Making globalization work [Text] / J. Stiglitz. – London: Penguin, 2006. – 358 p.
8. Wintour P, Mason R. & Ball J. (2014) «Cameron Makes Concessions to Rush Through Snooping Law» The Guardian, July 11th.
9. Zajda J. and Zajda R. (2003) «The Politics of Rewriting History: New History Textbooks and Curriculum Materials in Russia», International Review of Education Vol. 49 (3-4), pp. 363-384.

Салата Г.В.
Киевский национальный университет культуры и искусств

АСИММЕТРИЯ ИСТОРИОГРАФИИ: ЗАМЕТКИ К ПОСТАНОВКЕ ПРОБЛЕМЫ

Аннотация
Предпринята попытка проанализировать и ввести в научный оборот методики и методологии исследований понятие «асимметрия историографии» с его выделением из терминосистеми «асимметрия информации». Описаны сущность понятия «асимметрия информации» в библиотечном, архивном и информационном деле.
Ключевые слова: информация, асимметрия информации, асимметрия историографии, источник, источниковая база исследований, документ.

Salata G.V.
Kyiv National University of Culture and Arts

ASYMMETRY HISTORIOGRAPHY: NOTES TO THE STATEMENT OF THE PROBLEM

Summary
The author an attempt was made to perform, and to enter into scientific in methodology and research methodology the concept of «asymmetry of historiography» with its selection of scientific research systems «asymmetry of information». Describes the essence of the concept of «asymmetry of information» in libraries, archives and information business.
Keywords: information, information asymmetry, asymmetry of historiography, source, source base research, document.